

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31.07.2003, sp. zn. 29 Odo 184/2001, ECLI:CZ:NS:2003:29.ODO.184.2001.1

Číslo: 18/2005

Právní věta: Osobám uvedeným v ustanovení § 12a odst. 5, věty druhé, zákona č. 328/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů, začíná běžet lhůta k podání odvolání proti usnesení o zamítnutí návrhu na prohlášení konkursu pro nedostatek majetku od doručení rozhodnutí posledního z těch dosavadních účastníků řízení, kteří jsou legitimováni k podání odvolání podle § 12a odst. 5, věty první, uvedeného zákona; to platí bez zřetele k tomu, zda se takový dosavadní účastník řízení sám práva odvolání vzdal. Podáním včasného odvolání se taková osoba stává dalším navrhovatelem ve smyslu ustanovení § 4 označeného zákona a platí pro ni stav řízení v době, kdy její odvolání došlo soudu.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 31.07.2003

Spisová značka: 29 Odo 184/2001

Číslo rozhodnutí: 18

Číslo sešitu: 2

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Konkurs

Předpisy: § 12a odst. 5 předpisu č. 328/1991Sb.

§ 201 odst. 5 předpisu č. 99/1963Sb.

§ 218 odst. 1 písm. b) předpisu č. 99/1963Sb.

§ 229 odst. 4 písm. b) předpisu č. 99/1963Sb.

§ 4 odst. 4 předpisu č. 328/1991Sb.

§ 7 odst. 4 předpisu č. 328/1991Sb.

§ 90 odst. 5 předpisu č. 99/1963Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Usnesením ze dne 26. 1. 2001 V r c h n í s o u d v Praze odmítl – odkazuje na ustanovení § 218 odst. 1 písm. b) občanského soudního řádu ve znění účinném před 1. 1. 2001 – odvolání Č. banky, a. s. (dále též jen „banka“), proti usnesení ze dne 4. 10. 2000, jímž K r a j s k ý s o u d v Plzni zamítl návrh dlužníka na prohlášení konkursu na jeho majetek pro nedostatek majetku. Odvolací soud uvedl, že podle ustanovení § 201 o. s. ř. může rozhodnutí soudu prvního stupně napadnout odvoláním účastník řízení, přičemž okruh účastníků konkursního řízení je ustanovením § 7 zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů (dále též jen „ZKV“) vymezen tak, že jimi jsou věřitelé, kteří uplatňují nároky (konkursní věřitelé) a dlužník. Ve fázi konkursního řízení před prohlášením konkursu až do právní moci rozhodnutí o návrhu na prohlášení konkursu je pak účastníkem řízení – dle § 90 o. s. ř. – též navrhuující věřitel. Postavení konkursního věřitele –

pokračoval odvolací soud – osoba, která má pohledávky za dlužníkem, nezískává automaticky, ale až tím, že pohledávky v konkursu uplatňuje, což je možné jen způsobem uvedeným v § 20 ZKV. Odvolatelka návrh na prohlášení konkursu na majetek dlužníka nepodala, takže v řízení neměla postavení účastníka dle § 90 o. s. ř., a pohledávku do konkursu nemohla přihlásit, neboť ten nebyl prohlášen, tudíž se nemohla stát účastníkem řízení ani podle speciálního ustanovení zákona o konkursu a vyrovnání. Za této situace nelze banku považovat za osobu oprávněnou k podání odvolání.

Banka podala proti usnesení odvolacího soudu včas dovolání, jehož přípustnost opírá o ustanovení § 238a odst. 1 písm. e) o. s. ř., namítajíc, že jsou dány dovolací důvody dle § 241 odst. 3 písm. a), c) a d) o. s. ř., tedy že v řízení došlo k vadám uvedeným v § 237 (písmeno a/), rozhodnutí vychází ze skutkového zjištění, které nemá v podstatné části oporu v provedeném dokazování (písmeno c/), a že spočívá na nesprávném právním posouzení věci (písmeno d/). Dovolací důvod dle § 241 odst. 3 písm. d) o. s. ř. tkví podle dovolatelky v tom, že odvolací soud při rozhodování zcela pominul ustanovení § 12a odst. 5 ZKV, jež jí přiznává právo podat odvolání a tedy i statut účastníka řízení (jako věřitelce s peněžitou pohledávkou za dlužníkem), když podle cit. ustanovení nemusí jít o věřitele, kteří prohlášení konkursu navrhli nebo k návrhu přistoupili. Dovolatelka se též domnívá, že v důsledku nesprávného právního posouzení věci jí byla nesprávným postupem soudu odňata možnost před soudem jednat (ve smyslu § 237 odst. 1 písm. f/ o. s. ř.). V důsledku rozhodnutí o odmítnutí odvolání se totiž odvolací soud nezabýval odvoláním po věcné stránce a dovolatelka nemohla bránit svá práva. Dovolatelka dále podrobně polemizuje i se závěry soudu prvního stupně a z této argumentace usuzuje na existenci dovolacího důvodu dle § 241 odst. 3 písm. c) o. s. ř. Proto dovolatelka požaduje, aby Nejvyšší soud usnesení soudů obou stupňů zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Podle bodu 17., hlavy první, části dvanácté, zákona č. 30/2000 Sb. dovolání proti rozhodnutím odvolacího soudu vydaným přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona nebo vydaným po řízení provedeném podle dosavadních právních předpisů se projednají a rozhodnou podle dosavadních právních předpisů (to jest podle občanského soudního řádu ve znění účinném před 1. 1. 2001). O takový případ jde – ve smyslu bodu 15., hlavy první, části dvanácté, zákona č. 30/2000 Sb. – i v této věci, jelikož odvolací soud odvolání rovněž projednal a rozhodl o něm podle občanského soudního řádu ve znění účinném před 1. 1. 2001.

V průběhu dovolacího řízení ohlásila původní dovolatelka (podáním došlým soudu 27. 5. 2002), že na její straně došlo k procesnímu nástupnictví (formou singulární sukcese), jelikož dvěma smlouvami o postoupení pohledávek (ze dne 28. 3. 2002) postoupila pohledávky za dlužnicí, z nichž dovozovala svou legitimaci v řízení (šlo o pohledávky ze dvou smluv o devizovém úvěru ze dne 23. 8. 1996, ve znění dodatků), ČKA. Tuto skutečnost pak doložila postupnými smlouvami. ČKA pak podáním došlým soudu 6. 12. 2002 a učiněným společně s obchodní společností E., a. s., oznámila, že pohledávku ze smlouvy o devizovém úvěru ze dne 23. 8. 1996, ve znění dodatků, kterou nabyla od původní dovolatelky smlouvou o postoupení pohledávky ze dne 28. 3. 2002, postoupila dále (smlouvou o postoupení pohledávky ze dne 5. 11. 2002) obchodní společností E., a. s. Uvedené doložila postupní smlouvou. Nejvyšší soud proto v rozsahu, v němž pohledávku původní dovolatelky ze smlouvy o devizovém úvěru nabyla ČKA, jednal jako s dovolatelkou dále s ČKA a v rozsahu, v němž pohledávku původní dovolatelky ze smlouvy o devizovém úvěru nabyla nejprve ČKA a posléze obchodní společnost E., a. s., jednal jako s dovolatelkou dále s obchodní společností E., a. s. (srov. též usnesení Nejvyššího soudu uveřejněné pod číslem 44/2001 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

Dovolání je přípustné dle § 238a odst. 1 písm. e) o. s. ř.

Dovolací soud přihlíží z úřední povinnosti k vadám vyjmenovaným v § 237 odst. 1 o. s. ř. (tzv. „zmatečností“), a (je-li dovolání přípustné) k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek

nesprávné rozhodnutí ve věci; jinak je - v rozsahu, ve kterém bylo rozhodnutí dovoláním napadeno - vázán uplatněným dovolacím důvodem, včetně toho, jak jej dovolatel obsahově vymezil (§ 242 odst. 1 a 3 o. s. ř.). Jelikož jiné vady řízení nejsou dovoláním namítány a z obsahu spisu se nepodávají, Nejvyšší soud se nejprve zabýval otázkou, zda řízení je postiženo vadou tvrzenou dovolatelkami.

Podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. f) o. s. ř. je řízení zmatečné i tehdy, jestliže účastníku řízení byla v průběhu řízení nesprávným postupem soudu odňata možnost jednat před soudem.

Touto vadou řízení netrpí. Nejvyšší soud ve svých rozhodnutích mnohokrát vysvětlil, že hodnotící úsudek projevovaný v rozhodnutí (zde závěr odvolacího soudu, že odvolatelka není osobou k podání odvolání oprávněnou) není nesprávným postupem soudu „v průběhu řízení“ (srov. např. rozhodnutí uveřejněná pod čísly 27/1998 a 49/1998 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 11. 1997, sp. zn. 2 Cdon 887/97, uveřejněné v časopise Soudní judikatura č. 5, ročník 1998, pod pořadovým číslem 42 nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 10. 1996, sp. zn. 2 Cdon 1007/96, uveřejněné v časopise Soudní judikatura č. 5, ročník 1997, pod pořadovým číslem 36). Vzhledem k tomu, že dovolatelky s jiným „postupem“ soudu než s rozhodnutím o odmítnutí odvolání zmatečnost řízení nespojují, lze uzavřít, že dovolací důvod dle § 241 odst. 3 písm. a) o. s. ř. zjevně dán není.

Právně bezvýznamné jsou rovněž argumenty, jež dovolatelky snášejí na podporu závěru o existenci dovolacího důvodu dle § 241 odst. 3 písm. c) o. s. ř. Nejvyšší soud již v rozhodnutí uveřejněném pod číslem 47/2000 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, jakož i v dalších svých rozhodnutích, formuloval a odůvodnil závěr, podle něž, vylučuje-li povaha rozhodnutí odvolacího soudu, jímž se řízení končí, možnost věcného přezkumu rozhodnutí soudu prvního stupně, pak tvrzení, že rozhodnutí soudu prvního stupně je nesprávné, případně, že řízení, které vydání tohoto rozhodnutí předcházelo, je postiženo vadami, sama o sobě důvodnost dovolání proti rozhodnutí odvolacího soudu nezakládají.

Usnesení, jímž bylo odvolání odmítnuto podle ustanovení § 218 odst. 1 písm. b) o. s. ř., lze zrušit jen pro takové vady řízení a rozhodnutí soudu prvního stupně, jež mohly mít vliv na správnost závěru odvolacího soudu o tom, že odvolání bylo podáno někým, kdo k němu není oprávněn (srov. mutatis mutandis též usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 11. 1997, sp. zn. 2 Cdon 1635/97, uveřejněné v časopise Soudní judikatura č. 2, ročník 1998, pod číslem 16). Dovolatelky pojí dovolací důvod dle § 241 odst. 3 písm. c) o. s. ř. pouze ke zjišťování skutkového stavu soudem prvního stupně, již proto je dovolání v dotčené části - se zřetelem k výše uvedenému - neopodstatněné.

Dovolání je přesto důvodné.

N e j v y š š í s o u d zrušil rozhodnutí soudu druhého stupně a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Z o d ů v o d n ě n í :

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Rozhodovací praxe Nejvyššího soudu je jednotná i v závěru, podle kterého je Nejvyšší soud povinen v dovolacím řízení přihlídnout k tomu, že ustanovení zákona, které při řešení věci použil odvolací soud, shledal Ústavní soud později protiústavním; to, zda takové ustanovení bylo Ústavním soudem zrušeno s účinky do budoucna, není rozhodné (shodně srov. rozsudek Nejvyššího soudu uveřejněný pod číslem 59/1999 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, ve znění redakční opravy právní věty, uveřejněné v čísle 1, ročníku 2000, Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek). Se zřetelem k době

vydání napadeného usnesení a usnesení soudu prvního stupně je pro závěr o správnosti právního posouzení věci odvolacím soudem rozhodný výklad zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění zákonů č. 122/1993 Sb., č. 42/1994 Sb., č. 74/1994 Sb., č. 117/1994 Sb., č. 156/1994 Sb., č. 224/1994 Sb., č. 84/1995 Sb., č. 94/1996 Sb., č. 151/1997 Sb., č. 12/1998 Sb., č. 27/2000 Sb., č. 30/2000 Sb., č. 105/2000 Sb., č. 214/2000 Sb., č. 368/2000 Sb. a 370/2000 Sb., ovšem s přihlédnutím k tomu, že Ústavní soud (k návrhu podanému Nejvyšším soudem v rámci dovolacího řízení, jež probíhalo v této věci) nálezem pléna ze dne 24. 6. 2003, sp. zn. [Pl. ÚS 44/02](#), uveřejněným pod číslem 210/2003 Sb., zrušil slovo „peněžitou“ v ustanovení § 12a odst. 5, věty druhé, ZKV.

Dle § 66a odst. 1 ZKV pro konkurs a vyrovnání se použijí přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu, nestanoví-li tento zákon jinak.

Podle ustanovení § 201 o. s. ř. účastník může napadnout rozhodnutí soudu prvního stupně odvoláním, pokud to zákon nevylučuje.

Podle ustanovení § 218 odst. 1 písm. b) o. s. ř. odvolací soud odmítne odvolání, které bylo podáno někým, kdo k odvolání není oprávněn.

Podle ustanovení § 12a odst. 5 ZKV proti usnesení o zamítnutí návrhu na prohlášení konkursu se může odvolat pouze navrhovatel a navrhovatelé, kteří přistoupili k řízení. Proti usnesení o zamítnutí návrhu na prohlášení konkursu pro nedostatek majetku se může odvolat i věřitel, který doloží, že má za dlužníkem pohledávku.

Napadené usnesení je zjevně neúplné a tedy i nesprávné (srov. i důvody rozhodnutí uveřejněných pod čísly důvody 20/2000 nebo 73/2000 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek) již proto, že se vůbec nevypořádává s úpravou obsaženou v ustanovení § 12a odst. 5 ZKV, jež má - v intencích § 66a odst. 1 ZKV - před ustanoveními občanského soudního řádu přednost. Tím, že úvahy o účastenství v konkursním řízení v době do prohlášení konkursu zakládá (především) na interpretaci ustanovení § 90 o. s. ř., se odvolací soud rovněž bez jakéhokoliv dalšího odůvodnění tohoto kroku podstatným způsobem odchyluje od standardní rozhodovací praxe soudů, sjednocené i v této otázce stanoviskem občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu uveřejněným pod číslem 52/1998 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek. K tomu srov. především bod XVIII stanoviska (str. 183-184 /359-360/), kde Nejvyšší soud formuloval stále platný závěr, že v řízení, jež končí (jako zde) zamítnutím návrhu na prohlášení konkursu, jsou v době od podání návrhu do právní moci usnesení o zamítnutí návrhu na prohlášení konkursu účastníky konkursního řízení dlužník a věřitelé (popřípadě jiné osoby), kteří podali návrh.

Ustanovení § 12a odst. 5, věty druhé, ZKV pak právo podat odvolání (a účastnit se tak odvolacího řízení) přiznává (od 1. 5. 2000 nově) i osobám, které se dříve účastníky konkursního řízení nestaly (které dosud účastníky řízení nebyly). Při absenci jakékoli výslovné úpravy nelze než uzavřít, že lhůta k podání odvolání osobám vyjmenovaným v označeném ustanovení začíná běžet od doručení rozhodnutí posledního z těch (dosavadních) účastníků řízení, kteří jsou legitimováni k podání odvolání podle § 12a odst. 5, věty první, ZKV, a to bez zřetele k tomu, že oni sami se práva odvolání vzdali. Na věřitele, který za těchto podmínek podá včasné odvolání a doloží svou pohledávku za dlužníkem, je pak nutno nahlížet jako na dalšího navrhovatele ve smyslu § 4 odst. 4 ZKV, včetně toho, že pro něj platí stav řízení v době, kdy jeho odvolání došlo soudu (shodně srov. např. Krčmář, Z. in: Zákon o konkursu a vyrovnání, Poznámkové vydání s judikaturou k novele č. 105/2000 Sb., účinné k 1. 5. 2000. 1. vydání. Praha, IFEC 2000, str. 38, bod 9 poznámek k novele, jakož i výše označený nález pléna Ústavního soudu).

I když v posuzované věci byl jediným účastníkem řízení do vydání usnesení o zamítnutí návrhu pro nedostatek majetku dlužník, který návrh na prohlášení konkursu podal, z ustanovení § 12a odst. 5,

věty druhé, ZKV plyne, že nešlo o jedinou osobu oprávněnou podat proti takovému rozhodnutí odvolání. Jestliže odvolací soud legitimaci původní dovolatelky k podání odvolání nezkoumal z pohledu § 12a odst. 5, věty druhé, ZKV (a nezabýval se tím, zda jde o věřitelku, která doložila, že má za dlužníkem peněžitou pohledávku), pak při výkladu § 218 odst. 1 písm. b) o. s. ř. v dané věci pochybil a dovolací důvod dle § 241 odst. 3 písm. d) o. s. ř. byl uplatněn právem.

Nejvyšší soud proto, aniž ve věci nařizoval jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.), napadené usnesení zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243b odst. 1, 2 a 5 o. s. ř.).